128726 ـ حکم اقامه‌ی نماز با استفاده از بلندگو

سوال

آیا اعلان اقامه‌ی نماز در بلندگو جایز است، یا این باید صرفا محدود به حاضران در مسجد باشد؟ آیا در سنت دلیلی برای منع از به کار بردن بلندگو در اقامه‌ی نماز وجود دارد؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

اعلان اقامه‌ی نماز از طریق بلندگو اشکالی ندارد و در سنت آثاری وارد شده که می‌توان از آن جواز این کار را فهمید:

۱ـ از ابوهریره ـ رضی الله عنه ـ روایت است که پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ فرمودند: هرگاه اقامه را شنیدید با آرامش به سوی نماز بروید» به روایت بخاری (۶۳۶) و مسلم (۶۰۲).

این حدیث دال بر آن است که در دوران پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ اقامه از خارج مسجد شنیده می‌شده است.

۲ـ ابوداود (۵۱۰) و نسائی (۶۶۸) از ابن عمر ـ رضی الله عنهما ـ روایت کرده‌اند که گفت: «اذان در دوران پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ دو بار دو بار بود و اقامه یک بار یک بار. جز آنکه [در اقامه] قد قامت الصلاة را دو بار می‌گفتند. پس هر گاه قد قامت الصلاة را می‌شنیدیم وضو می‌گرفتیم و سپس به نماز می‌رفتیم» آلبانی در صحیح نسائی این روایت را صحیح دانسته. این روایت نشان می‌دهد که اقامه از خارج مسجد شنیده می‌شده است.

سندی در حاشیه‌ی خود بر سنن نسائی می‌گوید: «اینجا که می‌گوید: هرگاه قد قامت الصلاة را می‌شنیدیم وضو می‌گرفتیم و به نماز می‌رفتیم شاید منظورش این است که برخی از آنان با توجه به طولانی بودن قرائت ایشان ـ صلی الله علیه وسلم ـ گاه رفتن به مسجد را تا اقامه به تاخیر می‌انداختند».

۳ـ مالک در موطا (۱۵۸) از نافع از عبدالله بن عمر ـ رضی الله عنهما ـ روایت نموده که ایشان در حالی که در بقیع بود اقامه را شنید، پس به سرعت به مسجد رفت این حدیث، مانند احادیث پیشین نشانگر این است که آنان اقامه را در حالی که بیرون از مسجد بودند می‌شنیدند.

مسجد نبوی بارها توسعه داده شده و فضاهای اطراف به آن افزوده شده است. گفته‌اند: در دوران پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ میان مسجد نبوی تا بقیع حدود پانصد متر فاصله بوده که مسافت کمی نیست.

برخی از علما مانند شیخ الاسلام ابن تیمیه ـ رحمه الله ـ بیان کرده‌اند که اقامه‌ی نماز هم برای کسانی که در مسجد حاضرند و هم برای کسانی که خارج از مسجد هستند اعلامی است برای برپا شدن نماز.

وی ـ رحمه الله ـ چنانکه در شرح العمدة آمده است، می‌گوید:

«سنت این است که اذان و اقامه هر دو در یک جا انجام شود، پس اگر در مکانی اذان گفت، مستحب است که همانجا نیز اقامه کند، نه در جایی که به نماز می‌ایستد، همانطور که امام احمد ـ رحمه الله ـ از سخن بلال استدلال کرده که گفت: ای پیامبر خدا، زودتر از من آمین نگو به روایت احمد و ابوداود.

همینطور ابوهریره و دیگر اصحاب پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ این را به امامان خود گفته‌اند، حال آنکه اگر اقامه همانجایی انجام می‌شد که نماز می‌خواندند از این نمی‌ترسیدند که از آمین عقب بمانند. از اینجا دانسته می‌شود که اقامه در جایی گفته می‌شده که کسانی که در مسجد نبودند نیز آن را می‌شنیدند، یعنی یا در همانجایی که اذان گفته می‌شد یا نزدیک به آن...

و از آنجایی که اقامه یکی از دو ندا است، مستحب است که مانند اذان به گوش غایبان رسانده شود.

همچنین برای آنکه هدف از اقامه اعلام شروع نماز برای کسی است که منتظر نماز است، چه در مسجد باشد و چه دیگران.

اما اگر گفتن اقامه در همانجایی که اذان گفته می‌شود سخت باشد، مانند آنکه اذان بر روی مناره یا جایی دور از مسجد گفته شود، در جای دیگری گفته می‌شود به طوری که غایبان نیز آگاه شوند».

مانند این سخن را ابن قدامه ـ رحمه الله ـ نیز در المغنی (۱/ ۲۴۹) بیان کرده است.

حدیث زودتر از من آمین نگو که شیخ الاسلام ابن تیمیه ذکر نموده را بیهقی در سنن کبری (۲/ ۲۳) و نووی در الخلاصة (۱/ ۳۸۲) و ابن رجب در فتح الباری (۴/ ۴۸۹) و آلبانی در ضعیف سنن ابی داود ضعیف دانسته‌اند.

شیخ ابن عثیمین ـ رحمه الله ـ می‌گوید:

«به ما در مورد چیزی که ضررش کم‌تر ست یعنی اقامه‌ی نماز در بلندگو شکایت می‌کنند و می‌گویند: بچه‌های ما منتظر می‌مانند تا اقامه را بشنوند و بعد از آن بلند می‌شوند و وضو می‌گیرند و به سرعت [به مسجد] می‌روند و شاید بخشی از نماز یا همه‌اش را از دست بدهند و شاید درست وضو نگیرند. این شکایت را بیان کردند تا گفتن اقامه از بلندگو را منع کنیم. اما نسبت به این چیز در دلم تردید دارم، زیرا شنیده شدن اقامه از مسجد مساله‌ای است که در دوران پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ نیز وارد شده، و ایشان ـ صلی الله علیه وسلم ـ فرموده است: هرگاه اقامه را شنیدید با آرامش و وقار به سوی نماز بروید و عجله نکنید، پس هر چه رسیدید را به جای آوردید و هر چه را از دست دادید خود کامل کنید و این دلیل بر این است

که اشکالی ندارد صدای اقامه از بیرون مسجد شنیده شود». (فتاوی نور علی الدرب).

والله اعلم